

twenty-seven democracies, 1945–1990 / A.Lijphart. – Oxford: Oxford University Press, 1994. – 228 p.

Stoyko O. M., PhD in Political Science, reseacher of Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), starkol@gmail.com

Contemporary tendencies of institutional reforms

The general feature of contemporary institutional reforms, implemented in authoritarian and democratic regimes – the pluralisation of political institutions and their interrelations, is defined. It is displayed in 1) the increasing of democratic transit in the world; 2) reforms of democratic institutions (election system, the balance between executive and legislative power); 3) decentralization.

Keywords: institutions, democratization, rational choice theory, pluralism, election, president, parliament, decentralization.

Стойко Е. М., кандидат политических наук, научный сотрудник, Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины (Украина, Киев), starkol@gmail.com

Основные тенденции институциональных изменений современности

Выделена общая черта институциональных реформ, реализованных в авторитарных и демократических режимах – плюрализация политических институтов и отношений между ними. Она проявляется в: 1) увеличении количества транзитных переходов к демократии; 2) реформе демократических институтов (избирательной системы, сбалансирования отношений между исполнительной и законодательной властью); 3) децентрализации.

Ключевые слова: институты, демократизация, теория рационального выбора, плюрализм, выборы, президент, парламент, децентрализация.

* * *

УДК 114:316.7

Гайтан В. В.

аспірант кафедри філософії,
Національний університет “Одеська юридична академія”
(Україна, Одеса), Gaitan_vi@rambler.ru

МІСЦЕ ЛЮДИНИ У ПОСТЗАХІДНОМУ ТА ЄВРАЗІЙСЬКОМУ СЦЕНАРІЯХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ФЛЕШМОВУ

Доводиться, що флешмоб – це презентація політичних акцій на кшталт перформансу, що надзвичайно театралізує та переводить політику в ранг сценічної діяльності. Саме цей процес і вирізняється в Україні як своєрідна ігрова реальність, яка політично забарвлена, а політика перетворюється на суцільну гру. Це, звичайно, не покращує ситуацію, але цей аспект дуже важливий саме для визначення глобалізаційних факторів вивчення пострадянського простору. Ігрова театралізація – це є один із факторів надмірної політизації суспільства, а, з іншого боку, перетворення політики на видовище, а видовище на політику. В такому просторі легше маніпулювати масовою свідомістю, простіше здійснювати будь-яку політику. Постзахідний та євразійський сценарії модернізації соціокультурного потенціалу України не слід фетишизувати, вони мають доповнювати один іншого.

Ключові слова: гра, сценарій, політична культура, флешмоб.

Флешмоб, як і флеш-імідж – тілесно визначені політичні тушки, які легко переходять з однієї сцени на іншу, які є лише симулянтами великої політичної гри. Все свідчить про те, що народ зневірився. Політична реальність, як й сьогоднішній стан політичного життя на Україні, стан політичної культури свідчить про тотальну деструкцію політики, де політична реклама, політичні шоу, політизація в цілому і перетворення все на постмодерний контекст девальвує по великому рахунку цінності культури та життя в цілому.

Проблема постзахідного сценарію визначена як повернення до п'ятисотрічної давності, доби раннього модерну, що є однозначним з точки зору ментальності сьогоднішньої політичної ситуації. Ці п'ятсот років виглядають як звичайна метафора, хоча справа не в хронологічних рамках і не в самій суті повернення в минуле, а в сутності розвитку, що є вторинним, повторює пройдений шлях. Постзахідний сценарій – це не лише приєднання до ЄС, як вважають інші, а це

сценарій автохтонного типу капіталізму, який обирає та чи інша країна.

Проблематиці комунікативного простору посткомунізму присвячені роботи В. Андрущенко, Є. Бистрицького, А. Гілева, Г. Почепцова [1; 2; 3; 6], проте проблеми перетворення практичної ідеології на флешмоб ідеології не приділялося достатньо уваги.

Мета статті – визначити соціокультурні детермінанти практичної ідеології в масових формах культури та комунікації.

В комунікативному просторі країн минулого СРСР виникає ситуація, коли використовуються всі прозахідні маніпулятивні технології. Технології демократії, а саме вибори, стають електоральними, їх легко фальсифікують і легко керують самою “демократією”, яка фактично нею не є. Так, євразійський сценарій теж можна назвати поверненням в минуле, яке визначається не п'ятисотими, а п'ятидесяти роками, починаючи від створення тих реалій, що розумілися як індустріалізація країни, за сталінським зразком.

Подібний тип індустріалізації пропонується в новому проекті, який визначається як Митний союз, він за своєю ментальністю є сталінським, але не визначається так, як він визначався в 30–ті роки. Проте сутність його не піддається сумніву – треба налагоджувати стосунки, але на яких умовах? В якому режимі, як ці умови корегувати? Не вийшло порвати стосунки, вони все одно залишаються, але ці паралельні сценарії чомусь розходяться.

Захід вважає, що неможливо має бути одночасно і в євроазійському угрупованні, і в ЄС, а Україна певний час наполягала на такій перманентній ролі “сидіння на двох стільцях”, поки Росія не здійснила анексію Криму. Наскільки ця роль вдала і наскільки вдало маневрує той чи інший президент, намагаючись цю роль здійснити – це вже інша проблема, але тут йдеться не скільки про практичну політику, а про теоретичні моделі прозахідних і азійських сценаріїв українського майбутнього.

Досліджуючи українське суспільство на шляху перетворення у західної інтерпретації, яке вийшло за редакцією В. Ісаєва, і містить в собі актуальні розвідки канадських, американських дослідників, свідчить про те, що саме цей відсторонений погляд, що відбувся майже десятиліття тому, зараз є актуальним. Цей досвід дає можливість відчутти дистанцію, відчутти оптику бачення з позиції західних дослідників, що певним чином уникають сьогоднішніх гострих ситуацій зіткнення політиків і політологів, які точаться саме зараз на українському терені.

В. Ісаєв пише, що роки української незалежності – це само по собі вже досягнення, це стає очевидним якщо взяти до уваги такий факт, що українці боролись за незалежність під час Першої Світової війни, але “коли Австро-Угорську імперію було зруйновано, десяти країн, які виборювали незалежність, її не здобула лише Україна” [4]. Проте західні автори так і не дають відповідь про майбутнє, яке можна зазначити лише як національну державність – це ранні роки здобуття незалежності і під цими гаслами формувалась країна. Зараз інший період – період роздумів, а для кого ж тоді люди отримали незалежність? Олігархам стало легше збагачуватись? У інших виникла можливість жити в

зліднях. З незалежністю виникла можливість втратити всіх гарантій добробуту, що існував раніше в тоталітарному суспільстві.

Виникає багато спокус повернення в минуле, ностальгія за минулим, яке виглядає достатньо романтичним та ситим, приголомшує. Весь цей непростий набір питань потребує не просто розв'язань і прогнозів, ми намагаємося виписати їх у двох вимірах – прозахідному і євразійському. Євразійство нас цікавить не в “путінському” варіанті, а в філософському, яке виникло в колах інтелігенції, – це був широкий рух, який підтримували Л.Карсавін та ін. [5]. Євразійство як певний слов'янський виток рефлексії на власний добробут, на власну ментальність – це одна із основних ідей слов'янофільських ідей, яка в Азії здобуває свою широту і міць, що характеризує той широкий степ, про який пише Л.Гумільов.

Прозахідний варіант теж відомий як чаадаєвський [7]. В.Ісаєв звертає увагу на один із головних чинників, який в Україні є особливо важливими – це громадська, учасницька реальність, або громадське учасницьке представництво, політичних, культурних і взагалі соціокультурних ініціатив. Тут йдеться про необхідну достатню вимогу такої участі – наявність громадянського суспільства.

“З огляду на ці конкретні показники теоретичну концепцію громадянського суспільства можна розуміти кількома способами. Їх можна визначити як громадянську цивілізованість, що означає публічні дискурси і практики, що сприяють зв'язній взаємодії між членами неоднородного суспільства, і способи відміни від політичного панування, які іноді можуть його доповнювати. Така концепція передбачає обмежувальну здатність суспільства та підтримувати власну єдність без втручання держави, звісно вона не може реалізуватись на практиці через класові інтереси, особисту ворожнечу, мафіозні організації, і, схоже, у разі втілення в життя вилилось би у тотальну війну. Водночас таке формулювання концепції громадянського суспільства зосереджує увагу на урядових організаціях головних чинників соціального порядку” [4, с. 12].

Йдеться про те, що громадянське суспільство є засадою головного – віри, довіри, а також легітимності інституцій, які впроваджують політичні функції. Без такого регулятиву держава буде функціонувати в режимі поліцейського догляду, який мало відрізняється від тоталітарного, хоча він використовує всі форми демократичних інституцій Заходу, а також на словах підтримує неолібералізм західного типу.

Громадянське суспільство певною мірою є рефлексивною силою самооцінки позиції кожного суб'єкта влади, який не лише здійснює вибори, але й відслідковує, здійснює власний моніторинг тих соціально-культурних процесів, що відбуваються. Їх не можна зазначити лише на мікро і макро рівнях і не можна визначити лише рейтингом поп-співаків і присудженням різних премій та ін. Це реальності, які свідчать про той ступень культури та культурності яка ідентифікується з національною культурою. З культурою, яку будує зараз Україна, повторюючи розвиток західних країн, які здійснили цей феномен набагато раніше.

Проблема довіри є набагато головнішою, ніж проблема віри. Віра як довіра і віра як сакральний досвід – це дві окремі теми, які є в Україні проблематичними в даний період. Втім саме вони є засадою того чи іншого варіанту – прозахідного або євразійського. Здається що довіра, яка була втрачена після поразки помаранчевою революції, довіра до лідера, який виявився не тим, за кого себе видавав, спричинили більше зла для формування українського суспільства, ніж десятки років виборювання в посттоталітарному соціумі свого власного “Я”. Ще одна така поразка і можна ставити крапку на будь-яких змінах в Україні.

Коли виникає ціла купа політиків, які закликають: “Вибери мене, тому що я кращий, ніж той!”, а їх програми майже ідентичні, люди вже не вірять не лідерам, не програмам. Виникає той складний ігровий феномен, який заповнюється шоу С.Шустера. Багато журналістів зараз виглядають аутсайдерами і починають просто відверто підігрувати найбрутальнішим, найпримітивнішим інстинктам натовпу. Спеціально не називаємо ім'я цього журналіста, бо його образ з вилами, вишиванкою, велосипедом вже став антисимволом усього українського. Все це в певній мірі свідчить про той низ, той треш-культурний образ політики, який утворює гламур-культуру панівної партії з примітивними лозунгами антифашизму та ін.

Якщо за часи Кучми не було кровопролиття, то ми не можемо бути впевнені, що за часи наступних президентів вдасться зупинити кровопролиття. Ніхто не впевнений, що китайський сценарій з танками на площі Тяньаньмень не може бути втілений в життя в Україні. І як би ми не вважали себе європейцями, він легко відбувається, перманентно в різних куточках українських провінцій. Це просто не вписується в жоден культурний вимір – не український, не радянський не який інший. Втім громадське суспільство є достатньо абстрактною категорією, не піддається онтологізації навіть у попередньому приближному вигляді в політичному просторі країни. Воно просто не існує. Якщо воно існує як формальний рух і нормативні партійні структури, то воно ще не є суспільством, є лише номінацією цих суспільств, сфабрикованим механізмом електоральної демократії, але не демократією і не суспільство як таким.

В.Ісаєв пише: “Культурні цінності тісно переплетені з ідентичністю. Культура є водночас і вираженням ідентичності засобами її розвитку та збереження. Новоствореним державам необхідно формулювати нову ідентичність. Проблема усіх постколоніальних суспільств полягає в тому, що нова національна ідентичність в цілому культурному вимірі повинна скоріше включати, а не виключати усі різноманітні ідентичності, що існували в попередньому колоніальному суспільстві. Іншими словами, культурні цінності, з якими люди мають себе ідентифікувати, повинні мати характер достатньо загальний для громадянського визнання, або гармонійний інтеграції різних ідентичностей” [4, с. 15].

Прекрасна програма, але вона знаходиться в стадії деструктивних проектно-програмних втілень, її неможливо втілити, поки самі ідентифікатори

інформації, або комуніканти, ті, хто на екрані робить справу ідентифікації, або здійснення ідентичності, хто переводить дії в подію, навіть в рамках подій не несуть в собі того флеш-іміджу, образу бажаного, національного лицаря або патріота.

Складно формується перехід довіри в віру, або віри в довіру. Віра, передусім, релігійна віра, є засадничим принципом існування будь-якої ідентичності, національної, етнічної. Боротьба за автокефалію Української Православної Церкви, яка розпочалася на початку ХХ ст., не була доведена до формалізованої юрисдикції. Константинопольський Патріархат заявляє про те, що залучення української церкви до російського Патріархату в свій час було нелегітимним. Москва оспорує ці висновки і до сих пір це рішення знаходиться в стані драматично не визначеного сценарію розвитку нації. Складається так, що політичні драматургії або театральний сценарій на перетині міжконфесійних справ скеровані лише навколо смаку журналістів, які в брутальній вербальній риториці з неповагою ставляться до священнослужителів, забруднюють культурний простір неадекватним відношенням до культури.

Здається, що це окрема проблема, якої ми торкаємось, щоб показати, що громадське суспільство – це не суто політичний анклав зареєстрованих чи не зареєстрованих партій, а це проблема моральної чистоти, совісті, волі, добробуту, віри, довіри, що стає гарантом всіх інституцій функціонування, починаючи від політичних і закінчуючи громадськими.

Автокефальна церква на Україні була легалізована на регіональному рівні без угоди, до цього просто не встигли дійти від Константинопольського Патріархату. В січні 1919 р. директорія заборонила будь-який закордонний контроль над українською православною церквою. Відповідальність за організацію української церкви було покладено на міністра із справ релігій Івана Огієнка – видатного вченого і майбутнього голови української православної церкви у Канаді. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) написав багато книжок про релігійний устрій, культуру України, здійснив багато на релігійній ниві. Він є втіленням українського патріотизму, який потребує зараз своєї реінкарнації у вигляді сучасних лідерів, які так далекі від того образу служіння, який сформувався ще в 1919 році.

Ми звикли все бачити в політичних тонах, тому розглядаємо церковні інститути як політичні, ідеологічні інститути, а це все не так. За кожною з церков стоїть політична сила, яка впливає або тяжіє до неї, впливає. Втім самі церкви не є ідеологічними або політичними інституціями, це елементарні речі. В певній мірі вони не є й громадянським суспільством. Це інституції, які можуть наближуватись до держави, або відставати від неї. Це залежить від традицій і залежить від того, як церква функціонує в тому чи іншому світові культурі і прийнятій певної національної традиції. Так, католицька церква наближується до держави, а православна дистанціюється від неї. Ми можемо лише стверджувати, що в часи переходу, часи трансформації всі інституції починають наближуватись одна до іншої, а церква як одна із важливих важелів впливу політизується. І це помітно в ситуації, яка існує не лише на Україні.

Нове покоління церковного керівництва вільне від радянської ментальності, воно повинно бути здатне закінчити перехід розбрату в православ'ї і ввести національну українську церкву до родини канонічних автокефальних церков. Постзахідний сценарій орієнтований саме на визрівання, формування громадянського суспільства. Якщо на Заході головні інститути, що пов'язуються з громадянським суспільством, демократією, лібералізмом, формувалися в контексті визначеної національної ідентичності, то саме цей контекст в Україні є найпроблематичнішим. І той націоналізм, яким ляляли за часи радянської ідеології, зараз стає цілком легітимною ідеологією.

На жаль, не виникає авторитетних національних рухів, які могли б культивувати цю силу, яка поки що є контрпозиційною партією. Так шестування зі смолоскипами та портретом Бандери, на жаль, здійснює небажані конотації. Чи варто в ці складні часи для України утворювати семантичну нестабільність, яку тут же звинувачують у “фашизмі”? Ми потрапляємо в досить дивну ситуацію, якщо не гру, якщо не підміну ідеологічних та політичних цінностей, де людина малоосвічена намагається все інтерпретувати з позиції власного розуміння патріотизму.

Громадянське суспільство в цій не функціонує і не може функціонувати. В Україні налічується майже біля сотні карликових партій, вони потрібні лише для того, щоб зберегти вертикаль діючої олігархічної структури, яка виконує всі умови для збереження своєї влади. Теж саме існує в Росії і в інших країнах пострадянського простору.

Отже, ситуація з точки зору журналістської поверхової оцінки політичних реалій виглядає безперспективно, малонадійною, часто-густо інтерпретується як повернення до часів тоталітаризму. Про це твердить будь-яка нова і нова опозиція, більше нічого вона сказати не може. Ми знаходимося в ситуації виборювання політичної культури, а за цим стоїть досвід України. Допомога Заходу можлива, але вона доходить із запізненням на десять років.

Це свідчить про те, наскільки неможлива ситуація діалогу із Заходом, яка виглядає відсталого з точки зору технологій. Якщо поглянуть на Інтернет, то він вибухає бурхливою і водночас брутальною інформацією, де публікується дискурс маловизначений ані культурно, ані науково з претензією на істинність висловлювань ідеологів і сучасних політологів, які намагаються вирішувати долю країни на свій розсуд.

Ситуація маловтішна не лише в Україні. Втім, якщо дивитись за китайським взірцем з великої дистанції, то вона і не могла б бути іншою в умовах шокової терапії, в умовах перерозподілу цінностей. Від тої довіри, яка ще залишилась в людях від радянської ментальності, сформувалась інша довіра додемократичних інститутів. Сформувалась недовіра до влади, тотальна підозра в тому, що будь-який політичний дискурс є об'єктом наступної маніпуляції.

Чим більше зрад, розчарувань, тим більше людина усувається з поля того культурного простору, який визначається як громадянське суспільство – це свобода, чесність, критичний розум, розум як інструмент довіри, а довіра як феномен віри. Все це є елементи того громадянського світу, про який говорив Кант, і все це є

елементи тої держави, про яку писав Гегель (він розглядав державу теж як елемент громадянського суспільства).

Зараз звузили цю категорій, стали її розглядати як недержавні форми діалогу, бо держава в контексті лібералізму виглядає не тим механізмом, який потрібно стримувати, щоб визначити саме індивідуалістичні напрями споживацької стратегії людини в соціумі. Втім ментальність незахідного типу орієнтована більше на колективістську ідеологію, якщо вона спрацьовує саме в тому режимі довіри, який регулюється і дає можливість їй функціонувати.

Щодо євразійського сценарію, то нажал, наші сценаристи не такі талановиті, як Ден Сяо Пінь, немає в Україні свого Ден Сяо Піна. Тому тут неможливий євразійський сценарій. Брутальний прагматизм Путіна і взагалі малокультурна політика, яка проводиться під керівництвом цього лідера, робить Росію заложником треш-культури й відкидає її на десятиріччя назад.

Сутність полягає в тому, що потрібна більш гнучка, заохочувальна політика для минулих партнерів або мешканців великої імперії, яку політика Росії не просто не здатна, а й не хоче проводити. Цей зоологічний індивідуалізм, утилітаризм, псевдопрагматизм (його важко назвати прагматизмом, бо збитки є набагато більшими, ніж надбання) призводить до того, що жоден проєкт з інтеграцією не спрацьовує, починаючи з СНД і закінчуючи ТС і іншими далекоїдучими планами російського керівництва, не говорячи про систему той псевдодемократії, яка існує в Білорусії, Казахстані, Росії. Ця “демократія” функціонує в рамках тоталітарної сили, яка була напрацьована ще за сталінські часи.

Сутність полягає в тому, що Росія “переобтяжена” енергетичними ресурсами, сировинна база настільки міцна, що вона може собі дозволити таку політику. Теж саме стосується і Казахстану. Україна знаходиться в гіршому положенні, вона є “буферною зоною” між Сходом і Заходом. Глобалізація в такому режимі виглядає маскою різних акторів глобалізаційних процесів.

Постзахідний та євразійський сценарій розвитку українського суспільства, громадянського суспільства в політичних реаліях сьогодення виглядають надзвичайно альтернативними і неструктурованими. Здається, що єдиним структуруючим і, більше того, над системним, в широкому розумінні, горизонтом стає екологічний вимір, який здатний визначити межі росту і подолати експансію екстенсивного розвитку, що буде характеризувати не лише економічну модернізацію країн посткомуністичного простору, але й вплив їх культурно-історичного потенціалу на глобальні процеси реалій світових співтовариств.

Постзахідний феномен модернізації визначається як своєрідне запозичення західної моделі розвитку і її презентації у власному культурно-історичному бутті, як повторення цього розвитку на іншому етапі, що характеризує його не лише як наздоганяючу модель, а як модель, що є вторинною моделюючою системою, за Ю.Лотманом.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних

трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. – К.: ТОВ “Атлант ЮЕМСі”, 2005. – 498 с.

2. Бистрицький Є. Посткомуністична філософія посткомуністичної доби / Євген Бистрицький // Політологія посткомунізму. – К.: Політична думка, 1995. – С.13–67.

3. Гилев А. Межэлитные взаимодействия в условиях “цветных революций” / А.Гилев // Вестник Пермского университета. Серия “Политология”. – 2007. – №2. – С.109–122.

4. Ісаєв В. Соціальні перетворення – оцінка соціально-політичних змін / Всеволод Ісаєв // Українське суспільство на шляху перетворень: західна інтерпретація. – К.: Видавничий дім “КМ академія”, 2004. – С.9–29.

5. Карсавин Л. Малые сочинения / Л.Карсавин. – СПб.: Алетейя, 1994. – 532 с.

6. Почепцов Г.Г. Семиотика / Георгий Георгиевич Почепцов. – К.: Рефл-бук, 2002. – 432 с.

7. Чаадаев П.Я. Статьи и письма / П.Я. Чаадаев. – М.: Современник, 1989. – 624 с.

References

1. Andrushhenko V.P. Organizovane suspil'stvo. Problema organizacii' ta suspil'noi' samoorganizacii' v period radykal'nyh transformacij v Ukraini na rubezhi stolit': Dosvid social'no-filosofskogo analizu. – K.: TOV “Atlant JuEmSi”, 2005. – 498 s.

2. Bystryc'kyj Je. Postkomunistychna filosofija postkomunistychnoi' doby / Jevgen Bystryc'kyj // Politologija postkomunizmu. – K.: Politychna dumka, 1995. – S.13–67.

3. Gilev A. Mezhlitnye vzaimodejstvia v uslovijah “cvetnyh revolucij” / A.Gilev // Vestnik Permskogo universiteta. Serija “Politologija”. – 2007. – №2. – S.109–122.

4. Isajev V. Social'ni peretvorennja – ocinka social'no-politychnykh zmin / Vsevolod Isajev // Ukrain's'ke suspil'stvo na shljahu peretvoren': zahidna interpretacija. – K.: Vydavnychyj dim “KM akademija”, 2004. – S.9–29.

5. Karsavin L. Malye sochinenija / L.Karsavin. – SPb.: Aletejja, 1994. – 532 s.

6. Pohepcov G.G. Semiotika / Georgij Georgievich Pohepcov. – K.: Refl-buk, 2002. – 432 s.

7. Chaadaev P.Ja. Stat'i i pis'ma / P.Ja. Chaadaev. – M.: Sovremennik, 1989. – 624 s.

Gaitan V. V., graduate student of philosophy department, National university “Odessa academy of law” (Ukraine, Odessa), Gaitan_vi@rambler.ru

Man's place in the post and western Eurasian scenarios Ukrainian political flashmob

In the article it will be that flash-mob is presentation of political actions like performers, that shows us politics like a game in the theater. Exactly this process is selected in Ukraine as original playing reality which is politically painted, and a policy grows into a game. It, certainly, does not improve a situation, but this aspect is very important exactly for determination of global factors of study of post-soviet space. Game theatricality – this is one of the factors of excessive politicization of society, and on the other hand, the transformation of politics into the theater and spectacle policy. In such space more easily to manipulate mass consciousness, simpler to carry out any policy. Postwest and Eurasian modernization scenarios of socio-cultural potential of Ukraine should complement one other.

Keywords: game, scenario, political culture, flech-mob.

Гайтан В. В., аспірант кафедри філософії, Національний університет “Одеська юридическа академія” (Україна, Одеса), Gaitan_vi@rambler.ru

Место человека в постзападном и евразийском сценариях украинского политического флешмоба

Дается характеристика флешмоба как презентации политических акций, которые напоминают перформанс, что чрезвычайно театрализует и переводит политику в ранг сценической деятельности. Именно этот процесс и выделяется в Украине как своеобразная игровая реальность, которая политически окрашена, а политика превращается в сплошную игру. Это, конечно, не улучшает ситуацию, но этот аспект очень важен именно для определения глобализационных факторов изучения постсоветского пространства. Игровая театрализация – это один из факторов избыточного политизирования общества, а с другой стороны, превращение политики в зрелище, а зрелище в политику. В таком пространстве легко манипулировать массовым сознанием, проще осуществлять любую политику. Постзападный и евразийский сценарии модернизации социокультурного потенциала Украины не следует фетишизировать, они должны дополнять один другого.

Ключевые слова: игра, сценарий, политическая культура, флешмоб.

* * *